

malo pa bo izvoljenih, ako jim ne bo učenje pred vsem prvo.

Slovensko slovstvo v letu 1859.

Skerben gospodar pregleda konec leta zapisnik dohodkov in stroškov, da vé, ali mu napreduje gospodarstvo ali gré rakovo pot. „Novice“, vseskozi unete za dobro gospodarstvo, naj toraj pregledajo in povejo, kako je v minulem letu 1859 napredovalo naše slovstvo.

Razun čvetirih časopisov, ki so izhajali na čast in veselje Slovencom, so še sledeče bukve zagledale beli svet v pretečenem letu:

1. Vodnikov spomenik. Na svitlo dal dr. E. Costa. — Govorilo in pisalo se je o ti knjigi dosti v domačih in tujih časopisih, in povsod se je razodel le en glas — glas obče zadovoljnosti. Kdo bi tudi ne bil zadovoljen z bukvami, ki obsegajo 47 predmetov v slovenskem jeziku, spisanih večidel od veteranov naše književnosti. Pač lep spomenik so ž njim postavili Slovenci svojemu Vodniku.

2. Mlinarjev Janez. Spisal F. Kočevnar v Zagrebu. Hvalili in grajali so naši časopisi pričujoče delo, nekteri zmerno in krotko, drugi zopet strastno in gnjevno, potem pa so zaperli pisatelju pot javnega odgovora, da je bil primoran, v 265. broji zagrebških „Narodnih Novin“ se oglašiti zoper pretresovavce ter se potegniti za svoje poštenje. — Žalostno je, da ne zapopademo slabih nasledkov domačega prepira in hêrvanja na našem književnem polji in da nam še ni prislovica prešinila možganov, ki pravi: „Sloga jači, nesklad tlači“.

3. Venec gledišnih iger. Izdaja J. D. v Gradcu. — V dveh spahljeh so se prikazale tri igre: 1) Drevar ali beli gaber, 2) Starost slabost, in 3) Pravi Slovenec. Tudi pri tem početji se je pokazalo, da ni mogoče brez dnarne pomoči napredovati. Namesto mesečnih zvezkov smo dobivali polletne, namesto obljubljenih dvanajst igrokazov le — tri.

4. Pesmarica. Na svitlo dali trije domorodci v Št. Jurji poleg Celja. — Vesele pesmice so se prikupile našim kmetom, ki ne sedijo radi tiho in klaverno pri majolki rujnega vinca, temoč radi katero zakrožijo, kadar jim vinska kaplica glavo razžari. Drugi zvezek se pričakuje.

5. Krivica za krivico. Povest. Poslovenil Franc Malavašič.

6. Koledar slovenski 1860. Spisal P. Hieinger. — Edini obširniji naš koledar, kar so nehali „Koledarček“, „Koleda“ in „Romar“.

7. Pratika vélika. V imenu krajske gospodarske družbe za prosto ljudstvo spisuje dr. Bleiweis. Častitljiva knjižica, ktera v več kot 10.000 iztisih hodi po vsem slovenskem svetu.

8. Nemško-slovenski del vélikega slovnika slovenskega se ravno kar dogotavlja pod vredništvom gosp. Cigale-ta. Hrepeni vsak domoljub po njem, in kako bi ne, ker je delo preimnitno za naše slovstvo.

To je naša bibliografija za leto 1859 razun nekterih duhovnih bukev.

„Zornica“ nam je bila obljubljena, ravno tako 5. zvezek „Slovenske gerlice“, pa ne una ne ta se ni zgóčila. Od „Drobtinic“, našemu ljudstvu tako priljubljenih, še nismo nič slišali; berž ko ne jih je poparil vojskini hrup letošnjega leta. Tudi „Občna povestnica“ je zaostala letos. Društvo sv. Mohora, ki je bilo letos za nas čisto mertvo, se sedaj temeljito predeluje, in nadjati se je, da ga bodo primerne preuredbe omladile in okrepčale.

A. K. Cestnikov.

Slovanski popotnik.

* Nov jugoslavenski časnik nam je napovedan, in z toliko večjo radostjo smo sprejeli oglas ta, ker dosihmal

Jugoslaveni nismo še imeli takega lista in ker nam je ime izdatelja njegovega porok, da bo izverstno vredovan. Radi tedaj spolnimo željo gospod dr. J. Augustinovića in naznanimo tudi v „Novicah“ njegov list, ki ga bo izdajal v Beču (na Dunaji), berž ko mu doide dopušenje poglavarstveno, pod naslovom: „slovinski prvenci i vila sinjega morja“. Izhajalo bo na leto 24 listov, v polni leta 12 listov, četert leta 6 listov po 3 pôle; ena pôla pod imenom: „prvenca“, dve pôli pa pod imenom: „vila sinjega morja“. Obsežek novega lista nam naznanja gosp. izdatelj sam tako-le: „prvenci će se zabavljati popularnim znanjem o naravi i zdravlju (naturwissenschaften und medizin), ticalo se to napose medicine, kirurgie, okulistike, ginekologie ili veterinarie, vila pako punice svoje listove zabavnim spisima, bilo kakve mu drago vrsti, nastoeći uedno, da što brže razvie i raširi svoja krila, čim više zabavan material se pojavljivati i uredništvu stigavati začme, prvenci i vila biće jednakoga formata, a moći će se svako i napose vezati.

prvenci i vila s poštarinom biće 3 mjeseca (6 listova) po 75 krajcara austriskoga nofca, $\frac{1}{2}$ godine (12 listova) po 1 for. 50 kr., a na godinu (24 lista) po 3 for.

skupi li se dovoljan broj dionika, te stane li material stigavati uredništvu, da bi vila i svake nedilje (po jedan list) sviet zagledavati mogla, tada bi se i ciena lista u zgodno tome doba mienjati i nanovo oglašivati morala.

nepojavi li se dovoljan broj dionika, položicu primljeni u ime lista novac s imenikom dionika društvu poučni pučki knjiga, ili kad ga do to doba nebi još bilo, ilirskoj matici, neka svaki svoje digne. vežem se na dalje, ako bi list budi kakvom nezgodom prie reda presta, da ću vratiti novac svakom dioniku po razmjeri listova, koi bi ga još išli.

ko nemisli biti dionikom, neka vrati prvom poštom list, napisav na ovitku riečcu „retour“; ko list nevrati, očitue i veže se biti dionikom.

nofce i listove, što mi ko pošlje, molim neka frankirano pošti predae pod imenom:

dr. agustinović gjuro, ck. viši liečnik na miru. (u beču, herrnals, 272).

* V Ersch- in Gruber-jevi „Allgem. Encyclopädie der Wissensch. und Künste“, erste Section, LXVIII, 51. Bogen“ se nahaja pod besedo „glagolitisch“ obširen sostavek gospod dr. Miklošič-a o glagolici, v katerem imenitni naš rojak razlaga, kaj so zastran tega pismenstva mislili in kaj mislijo ti in uni učeni; zadnjič pa pristavlja z dokazi vred, kar se njemu samemu zdi najverjetnejše. To se pa tako-le dá ob kratkem posneti: Glagolica je starejša od cirilice. Sv. Ciril je glagolico med panonskimi Slovenci našel in za sv. bukve porabil. Sveti Klement († 916) pa je iznašel cirilico, vzevši iz gerške abecede kolikor je v nji dobil slovensčini priličnih čerk (namreč 21); za druge lastno slavenske glasove je privzel iz glagolice nekaj bolj ali manj primerjenih in priličnih čerk; nektare iz njih je pa čisto zmislil ali iz neznanega vira posnel. — Glagolico so nekdanji Slovenci najberže prejeli po Ilirih, neslovenskem plemenu, iz starogerške abecede, po tem ko so se naselili v Panonijo. Od Slovincov so jo dobili in nekako po svoje premenili Horvatje, zato se govori tudi od slovenske in horvaške glagolice. Sklepa se ta sostavek z razkazom starih spomenikov oboje glagolice. Med sodbami družih učenih je sosebno mikavna Pertz-ova (K. Pertz „De cosmographia Ethici“. Berol. 1853), da iznajdnik glagolice je bil tisti Ethicus, čigar abecedo sv. Hieronim na več mestih v misel jemlje. — Gosp. Miklošič pa opominja temu nasprot med drugim, da so Slovani težko že v 4. stoletji bivali ob dolnji Donavi ali celó v Istri. In ker se govori tu od sv. Hieronima, nam sopet prihaja na misel v lanskem „Slovenskem Prijatlu“ omenjeni pa menda že pozabljeni pismonosec

sv. Pavla z imenom Tihik, katero ime sv. Hieronim, kakor pravijo, v svojem razkladu Pavlovih pisem z latinskim „silens“ tolmači. M.

Dopisi.

Iz Varaždina 1. jan. M. K. — Pri nas na Horvaškem se literarno obnebe spet nekoliko bolje jasni. „Leptir“ se je koj razpečal, da je treba v drugo ga natisniti. Nekteri Serbi, ki jim je do oči priferlel, kupili so ga samo zato, ker so vidili v njem sestavke s cirilico natisnjene. Lepa je ta knjižica in „Leptir“ si je svest, da, kolikorkrat bode se prikazal, drag bode v vsakem horvaškem vertu. Jezik je večidel lep in dober; izvzeti je treba samo sestavek „uspomena maršala Marmonta“. Narodna knjiga, F.-ov koledar se jako razprodaja in tudi ona ima se nadati dolgega življenja. „Narodne novine“ prinašajo čedalje več zanimivih sestavkov in si nabirajo s tem več in več bravcov. Prevod Puškinove pesmi „Ruslan in Ljudmila“, ki so ga prinesle, se je tako prikupil, da ga je bilo treba v posebno knjižico pretiskati. Dobiva se v Zagrebu po 50 kr. a. v. Tudi imamo na Horvaškem še zmirom rodoljubne žene. Taka je blizo nas v Biskupcih četert ure od Varaždina gospa Prašnička, ki je v narodnih novinah sprožila blago misel, da se osnuje društvo za izdavanje dobrih knjig za prosto ljudstvo, in je obljubila za to vsako leto po 20 goldinarjev dati. Od vseh strani prihajajo odzivi in ni več dvomiti, da bi se ta prekoristna stvar na noge ne spravila. Jaz tudi ne dvomim, da bo saj nekoliko Slovincov iz Kranjskega, Koroškega in Štajarskega tudi po svoji moči ti dobri in predobri stvari pripomoglo. — Na naši gimnaziji je letos čez 260 učencov. Uči se v naši gimnaziji po ministerski naredbi razun zgodovine v 3. in 4. razredu, in pa nemškega jezika vse v domačem jeziku; nekteri učitelji pa rabijo oba jezika, češ, da bi se ne godila krivica ne Horvatu ne Nemcu. V gornji gimnaziji pa je razun ilirskega jezika in keršanskega nauka vse nemško. Staroslovensko uči tudi letos gosp. Zepić. Kaj pa v Ljubljani? Saj bi vendar Slovenci tudi mogli slovenski znati! Eno moram Vas še poprašati. Slišali smo glas, da bi se imela ustanoviti v Kranji nižja gimnazija. Ali ste slišali, kaj so mili moji Kranjci sklenili? Ali so vendar tako pametni, da so prijeli to stvar z obema rokama in uvidili korist, ki je jasna kakor beli dan? Povejte, povejte, kar ste zvedili. *)

Iz Zagreba 28. dec. A. K.-s. — Blagorodna gospa Jelisava Prašnička pozivlja v 269. broji „Narodnih Novin“ vse sine, posebno pa hčere horvaško-slavonske, naj prinese vsakteri po svoji moči manjši ali večji dar, da se utemelji društvo za izdavanje koristnih bukev med prosti narod ali čisto zastonj ali pa za celó malo plačilce. Obljubila je blaga gospa vsako leto v ta namen darovati 20 gold., nadjaje se, da ji bo v kratkem priskočilo več radodarnih rok. In res, vsak list „Nar. Nov.“ nam prinese radosten odziv zdaj iz tega zdaj iz unega kraja horvaško-slavonske domovine; povsod je bil predlog gospé Prašničke sprejet z velikim veseljem in uzhitom. Najpopred so položili nekteri domorodci iz Varaždinskih toplic 40 gld. v ta namen, potem bogoslovci djakovački 17, bogoslovci senjski 25 in bogoslovci zagrebški 42 gld. itd. Ravnateljstvo „matice ilirske“ je sklenilo v sednici 23. t. m., naj se naznani po „Narodnih Novinah“, da je pripravno nabirati dobrovoljne prineske za izdavanje ljudskih knjig, prineske točno bilježiti, imena darovnikov po novinah priobčevati in skerbeti za vse, kar je pri takem podvzetju potrebno. Potem še le, ko bo obilo dnarjev nabranih, se bo posvetovalo in razpravljalo po novinah, kako in kaj se ima napraviti: ima li se novo društvo osnovati, ali pa morebiti vse opravilstvo kakemu že obstoječemu društvu izročiti. Potem

*) Kolikor je nam znano, bojo radi lepo poslopje darovali za šolo. Vred.

se bodo ali bukve izdavale iz prineskov, ali pa se bodo prineski kam vložili in potem le obresti obračale v izdajo knjig; bodo li darovniki svoje prineske brez vsake lastne koristi davali, ali hočejo v primeru na prinesek primeren broj izdanih bukev brez plačila si prilastiti, in naposled, bodo se li knjige čisto zastonj ali za malo ceno razdavale. — Ravno sedaj so prišle izpod tiska „Pripovedi od Mirka Bogovića“. Lična knjiga obsega na 270 drobno tiskanih stranih osem pripovedk, ktere so že sicer počemši od leta 1852 do 1856 po naših časopisih tiskane, pa zato vendar zlata vredne gledé notranje vrednosti in zadržaja. Bile so namreč dve od teh osem pripovedk obdarjene s prvim razpisanim darilom, četiri pa je doletela redka čast, da so bile od bratov naših Čehov prevedene na njih jezik in priobčene po časopisih. — Nadjamo se za novo leto tudi novega političnega časnika. Berž ko bo gotovo, da pride na beli dan, bom „Novicam“ naznanil veselo novico.

Iz Kranja. Pred tremi dnevi ponoči so roparji nekega voznika, ki je suhe češplje na Gorensko peljal, na cesti med Kranjem in Medvodami napadli, mu okoli 300 gold. vzeli, konja pa zabodli.

Iz Ljubljane. A. P. — Na sv. Štefana dan po zjutranjem slovesnem cerkvenem opravilu so imeli udje katoliške družbe rokodelskih pomagavcov prav veselo večernico; praznovali so namreč po svoji stari navadi „božični kres“ (Christbaum) v družbenih sobah, kjer je bilo vse lepo razsvitljeno in ozaljšano. Najpred spregovoré za družbo vsveteni prednik gospod dr. L. Vončina, in potem začnejo udje peti in slovesno govoriti po slovensko in po nemško. Izmed slovenskih govorov so bili poslušavcom posebno všeč Olibanov „Ozir v nebo“ in pa Kurnikova „Rokodelska“, ktero častitim bravcom podamo, kakor jo je verli naš pesnik sam deklamiral; tako-le se je glasila:

Rokodelska.

Ko zima se približa,
Prestati ni mojstrov,
Vsa druga je njih viža,
Jim marsikaj ni prav.

„Zahvalim za pridajo,
Zahvalim za dekle,
Naj drugi se sladkajo
In ž njo se veselé.“

Dost mora jih požreti,
Kdor neče ven na mraz,
Za njimi pesem peti,
Dokler je zimski čas.

„Jez hočem še po sveti,
Kaj skusiti želim;
Povsod kjer sonce sveti,
Zdaj rožico dobim.“

Ko zima nam odleže,
Pa mojstre spet skerbi;
Marskeri punkelje zveže,
Lepo se poslovi.

„Kadi se bela cesta,
Prijetno vreme je,
Železnica od mesta
Do mesta se vije.“

Prijazno mojster pravi:
„Ne hodi še od tod,
Naramnik v skrinjo spravi
In palco deni v kot!“

„Če nočem peš hoditi,
Imam še nekaj kron,
Zamorem se voziti,
Zažvižgal bo hlapon!“

„Nabralo se je delo,
Če zdaj me zapustiš,
Hudó me bo imelo,
Krivico mi storiš!“

„Tako smo mi samiči,
Kjerkoli nam ni všeč,
Svobodni kakor tiči
Odrinemo jo preč!“

Rad hočem ti pridati,
Da boš dovoljen spet,
Edino hčerko dati,
Ob kratkem boš moj zet!“

„Mi nimamo zaveze,
Ne ljubic, ne dolgá;
Vsak svojo težo nese
Sercá veselega.“

Ko je gosp. Kurnik končal deklamacijo, ni bilo ploskanja pred ne konca ne kraja, da se je pesnik vdrugič na odru prikazal in je v veselje poslušavcom začel drugo deklamacijo „Rotarski fant“, ki se je tako-le glasila:

Rotarski fant.

Rotarski fant sem jest,
Znam se povsod obnest';
Da mi ga para ni,
Tega sim s' svest.
V tergu voz naložim,
Pokam glasno za njim,
Hijo hoti!
Vedno kričim.

Dva močna konja imam,
Eden fuks eden pram;
Ko pod Ljubeljem sim,
Vole vjarmam;
Silim jih, sam tišim,
Skoraj da nisim gin,
Hijo hoti!
Vedno kričim.